

Соловйова А.А.

*студентка групи Юм-3 І юридичного факультету
Сумського державного університету*

ЩОДО ПОНЯТТЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПАЛІАТИВНОЇ ДОПОМОГИ ЯК ІНСТИТУТУ МЕДИЧНОГО ПРАВА

У ході інтеграційних законодавчих процесів актуальним залишається питання щодо вивчення поняття правового статусу інституту паліативної допомоги як невід'ємної частини медичного права.

Правовий статус, як зазначає А.В. Панчишин, не лише визначає стандарти можливої та необхідної поведінки, що встановлює ступінь взаємодії держави, суспільства і особи, а й забезпечує нормальну життєдіяльність соціального середовища [5; с. 95].

Маємо зазначити, що категорія «правовий статус» досі не була розглянута сумісно з поняттям «інститут паліативної допомоги». В юридичній науці прийнято розглядати дані питання окремо. Більш того, вважалось, що правовий статус є поняттям притаманним фізичним або юридичним особам, державним установам і таке інше. Але вивчаючи питання надання паліативної допомоги ми повинні розуміти особливості даного інституту, і, правовий статус є однією з важливих складових.

В юридичній літературі відсутня єдність думок щодо визначення категорії «правовий статус». Так, Н.М. Оніщенко визначає правовий статус як систему законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів і обов'язків суб'єкта суспільних відносин [1]. А.В. Малько дещо по-іншому підходить до визначення даного поняття, та характеризує правовий статус як комплексну інтеграційну категорію, що відображає взаємовідносини суб'єктів суспільних відносин, особи і суспільства, громадянина і держави, індивіда та колективу, а також інші соціальні зв'язки [3]. В.М. Корельський визначає правовий статус як багатоаспектну категорію, що, по-перше, має загальний, універсальний характер, включає статуси різних суб'єктів правовідносин: держави, суспільства, особи тощо; по-друге, відображає індивідуальні особливості суб'єктів і реальне положення їх у системі багатоманітних суспільних відносин; по-третє, правовий статус не може бути реалізований без обов'язків, що кореспондуються правам, без юридичної відповідальності в необхідних випадках, без правових гарантій; по-четверте, категорія правовий статус визначає права і обов'язки суб'єктів у системному вигляді, що дає змогу здійснити порівняльний аналіз статусів різних суб'єктів, для відкриття нових шляхів для їх вдосконалення.

Вищезазначену позицію підтримав і Г.А. Борисов, додавши до визначення правового статусу те, що дана категорія характеризується ще й цілісністю, чіткою структурованістю, визначеним порядком взаємодії його компонентів [2; с. 129]. Крім того, А.В. Панчишин, узагальнивши згадані вище наукові положення, визначає правовий статус як багатоаспектну, комплексну, універсальну категорію, що має чітку стабільну структуру, та встановлює характер і принципи взаємодії суб'єктів суспільних відносин між собою, а також, шляхом визначення прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, визначає місце суб'єкта в системі правовідносин [5; с. 95].

У юридичній літературі також існує декілька підходів до визначення змісту категорії «правовий статус» та його структури, природи та сутності.

Так, А.М. Колодій та А.Ю. Олійник визначають такі елементи правового статусу як статусні правові норми і правові відносини; суб'єктивні права, свободи і юридичні обов'язки; громадянство; правові принципи і юридичні гарантії; законні інтереси; правосуб'єктність; юридична відповідальність [2; с. 149]. Н.І. Матузов застосовує більш простий підхід до класифікації елементів структури правового статусу та включає лише правосуб'єктність суб'єкта суспільних відносин; принципи конституційно-правового статусу; права і свободи суб'єкта і гарантії їх реалізації; обов'язки та гарантії їх виконання, правовідносини загального (статусного) типу [4; с. 231].

Під інститутом паліативної допомоги (медицини) ми розуміємо систему відносно відокремлених від інших і пов'язаних між собою правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері одержання, надання та забезпечення паліативної допомоги.

Відповідно поняття правового статусу, у даному випадку, слушно звести до системної характеристики складових інституту. А отже, такими елементами є права та обов'язки суб'єктів паліативної медицини, їх відповідальність, системний зв'язок та принципи їх взаємодії як між собою, так і з державою.

Під правами та обов'язками суб'єктів паліативної допомоги ми маємо розуміти як усі загальноприйняті в медичному праві права та обов'язки, так і ті, що безпосередньо стосуються особливостей надання, отримання чи забезпечення паліативної медицини. Слід зазначити, що до таких суб'єктів відносяться як медичний працівник та пацієнт, так і держава (у сфері регулювання даних відносин) та спеціальні суб'єкти інституту паліативної медицини (особи, що не мають статусу лікаря чи медичної сестри, але забезпечують надання різних видів допомоги – наприклад, при застосуванні індивідуальних телемедичних засобів).

Що стосується питання відповідальності, то суб'єктний склад залишається тим же, але змінюється роль кожного із суб'єктів. Так, наприклад,

медичний працівник, згідно чинного законодавства, виступає фактично гарантом медично вірного та законного надання паліативної допомоги особі. У разі порушення норм законодавства (в тому числі і при використанні телемедичних засобів) в першу чергу відповідальність нестиме медичний працівник. Що стосується пацієнта, то на нього не покладається відповідальність за невиконання розпоряджень лікаря в силу особливостей паліативних правовідносин.

Держава в інституті паліативної медицини виступає своєрідним гарантом законності. Вона систематизує роботу вищезазначених суб'єктів, пов'язує їх між собою та через систему правоохоронних та судових органів контролює легітимність їх діяльності.

Таким чином, поєднавши обидві категорії ми можемо зроби висновок, що правовий статус інституту паліативної допомоги має універсальний характер, включає в себе статуси різних суб'єктів паліативних правовідносин, але при цьому відображає їх індивідуальні особливості, а крім того демонструє права, обов'язки та відповідальність суб'єктів цих правовідносин у системному вигляді.

Література

1. Зайчук О. В. Теорія держави і права Академічний курс [Електронний ресурс]: Підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер. – 2006. - 366 с. – Режим доступу:

http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/zmist.htm.

2. Колодій А.М. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні: Підручник / А.М. Колодій, А.Ю. Олійник. – К. : Правова єдність. – 2008. – 350 с.

3. Матузов Н.И. Теория государства и права [Електронний ресурс] / Н.И. Матузов, А.В. Мальк. – М. : Юристъ. – 2004. — 512 с. – Режим доступа:

<http://www.academia.edu/1530493/>

4. Матузов Н. И. Правовая система и личность / Н. И. Матузов. - Изд-во Саратовского ун-та. - 1987. - 293 с.

5. Панчишин А.В. Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус» [Електронний ресурс] / А.В. Панчишин // Часопис Київського університету права – 2010. - №2. – С. 95-98. – Режим доступу:

http://kul.kiev.ua/images/chasop/2010_2/95.pdf.

Соловійова, А.А. Щодо поняття правового статусу паліативної допомоги як інституту медичного права [Текст] / А.А. Соловійова // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня

2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіков, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 90-93.